

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

4. Валерія Лутковська: «Чинне законодавство розраховане на мирний час, й до цього часу не прийнято жодного нормативного акта, спрямованого на захист прав дітей в умовах проведення АТО» від 03.10.2014 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/29115-mk-valeriya-lutkovska-chinne-zakonodavstvo-rozrahovane-na-mirnij-chas-j-d/>

5. Ван Б'юрен, Джеральда. Міжнародне право в галузі прав дитини / Дж. ван Б'юрен: Пер. з англ. Г. С. Краснокурського; Наук. ред. М. О. Баймуратов / Дж. ван Б'юрен. – О.: АО БАХВА, 2006. – 524 с.

6. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021

7. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни (IV Гаазька конвенція) від 18.10.1907 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_222

8. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 р. // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 27. – Ст. 942.

9. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_199

10. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II) від 8 червня 1977 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_200

11. Декларація про захист жінок і дітей в надзвичайних обставинах і в період збройних конфліктів від 14 грудня 1974 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_317

12. Крестовська Н. М. Права дитини під час збройного конфлікту: сучасні українські реалії / Н. М. Крестовська // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.academia.edu/9987269/...](http://www.academia.edu/9987269/)

УДК 347.73

ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В УКРАЇНІ

Бондаренко І. М.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри фінансового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Анотація: Актуальність теми статті не викликає зауважень, бо Україна на сьогодні стає на шляху пошуку шляхів покращення інвестиційного клімату, що може бути реалізовано, на наш погляд, саме через використання інститутів спеціальних економічних та офшорних зон, що підтверджує практика міжнародного податкового планування.

У статті зроблена спроба визначення ознак та функцій СЕЗ та офшорних зон. Проведено аналіз законодавства, у історичному аспекті та окреслені проблеми чинного законодавства, що регулюють позначену проблематику.

Ключові слова: податкові пільги, вільні та спеціальні економічні зони, офшорні зони.

Аннотация: Учитывая европейский выбор Украины и необходимость проведения экономических реформ, актуальным является вопрос поиска путей улучшения инвестиционного климата, который может быть реализован, на наш взгляд, именно путем использования институтов специальных экономических и офшорных зон, что подтверждает практика международного налогового планирования.

В статье сделана попытка определения признаков и функций свободно-экономических и офшорных зон. Проведен анализ законодательства, в историческом аспекте и очерчены проблемы действующего законодательства, регулирующего обозначенную проблематику.

Ключевые слова: налоговые льготы, свободно-экономические зоны, офшорные зоны.

Annotation: Actuality article does not much concern for Ukraine today is on the search for ways to improve the investment climate that can be realized is through the use of institutions of special economic zones and offshore confirming the practice of international tax planning.

The article attempts to determine the features and functions of SEZ and offshore. The analysis of legislation in historical perspective and outlined the problems of the current legislation governing the designated issues.

Key words: special economic zones in Ukraine, offshore, preferential tax regimes, tax law.

На сьогоднішньому етапі розвитку реформ в Україні на шляху євроінтеграції першочерговим завдання є пошук шляхів створення конструкцій та умов для привабливого національного інвестиційного клімату. Відомо, що головною перешкодою на сьогодні є високий рівень корупції у всіх гілках влади. Але подоланням лише цієї проблеми, на наш погляд, відновити рівень довіри інвесторів буде

недостатнім. Необхідно використовувати досвід та практику світової спільноти з цих питань та шукати саме ту роздінку, що може мати європейська Україна.

Останні десятиріччя у світовій економіці темпи росту оборотів, що здійснюється з використанням інституту офшорних зон, перевищує темпи росту загальних оборотів від зовнішньоекономічної діяльності. Саме цей факт спонукає замислитися науковців та законодавця щодо доцільності роздумів про запровадження на території України саме

офшорних зон, які можуть надати поштовх для інвестиційних проєктів, у яких дуже потребує економіка України. При цьому варто зауважити, що на сьогодні рівень податкового тиску в Україні найнижчий серед країн Європи. Одночасно, за даними Всесвітнього банку Україна посідає 108 місце у рейтингу країн за критерієм сприятливого режиму ведення бізнесу [1]. І хоча за 2015 рік Україна піднялася на 47 пунктів, результати все ж таки не є втішними, бо, насамперед, проблемою є не високий рівень податкового навантаження, а відсутність адміністративної реформи та дієвої боротьби з корупцією на всіх ланках економіки України.

Проблеми створення, розвитку та функціонування спеціальних економічних зон та офшорних зон протягом останніх років притягують до себе увагу багатьох вітчизняних дослідників, серед яких варто зазначити Л. Таран, В. Пила, О. Чмир, Г. Барчан, Д. Задахайло, О. Бринцев, Л. Крупа, О. Зельдіна та ін. Відношення науковців до обговорюваних питань було не однозначним та аналіз досліджень призводить до висновку про наявність суперечностей з приводу визначення та правового регулювання спеціальних економічних зон, зон пріоритетного розвитку та офшорних зон.

Тому метою статті є узагальнення на основі аналізу чинного законодавства та поглядів, висловлених у науковій літературі, понять та правових режимів існування спеціальних економічних та офшорних зон у світовій практиці та обґрунтування власних пропозицій з цих питань щодо України.

В умовах сьогоднішнього питання доцільності існування спеціальних (вільних) економічних зон (СЕЗ, ВЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР) стало особливо актуальним. Це пов'язано з тим, що поряд з існуванням Закону України «Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13 жовтня 1992 року, яким визначено, що спеціальна (вільна) економічна зона являє собою частину території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові та інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб. На сьогодні з 25 березня 2005 року згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державний бюджет України на 2005 рік» та до деяких інших законодавчих актів України» практично не існує жодна подібна зона, бо вони були скасовані як ті, що не виправдали економічні сподівання та завдання.

Метою створення спеціальних (вільних) економічних зон є залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізація спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення і впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання

природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України.

Аналізуючи чинне законодавство та погляди багатьох вчених з приводу визначення дефініції СЕЗ, думається варто окреслити коло ознак, що характеризують їх як інститут права. По-перше, створення СЕЗ повинно здійснюватися шляхом інтеграції у світову економіку [2, с. 45]. На наш погляд, тільки виважений логічний підхід до визначення пріоритетів та завдань перед СЕЗ, з урахуванням специфіки технологічного, кадрового, наукового та певного геополітичного положення конкретної такої зони, може бути економічно виправданим у майбутньому. Вітчизняна СЕЗ не повинна вступати у протиріччя з існуючим розкладом подібних зон у світі. Як свідчить міжнародна практика, правове регулювання у СЕЗ здійснюється як на рівні внутрішнього законодавства, так і міжнародних договорів (наприклад, про захист інвестицій).

Повертаючись до визначення офшорів, з приводу вищевикладеної ознаки, варто наголосити, що саме ця ознака є критерієм для визначення видового характеру офшору щодо СЕЗ. Оскільки СЕЗ завжди залишаються частиною національного господарства, всі її наслідки відображаються на національній економіці. Цю рису красномовно визначає О. Сльозко як «здатність до дифузійного розширення й поширення своїх меж на інші пов'язані з нею безпосередньо або опосередковано господарські території галузі й сфери». [3, с. 28] Для офшорних зон і ВЕЗ необхідні зовсім різні початкові умови й кінцевий продукт їхнього розвитку є відмінним друг від друга.

Для підприємств ВЕЗ наявність сировини, транспортної інфраструктури, дешевих енергоносіїв, часто не висококваліфікованої робочої сили й нарешті вільних недорогих площ є визначальним. Для офшорних зон більш важливим є наявність розвинутої системи телекомунікацій й кваліфікованого персоналу. Для ВЕЗ характерне виробництво товарів, для офшорних зон – послуг.

По-друге, СЕЗ повинна являти собою комплекс інструментарію спеціального правового режиму для конкретних територій, що обумовлений метою та завданнями та породжують різну типологію СЕЗ. Так, заслуговує на увагу типологія СЕЗ за редакцією Л.В. Таранова, а саме, різновидами СЕЗ є: експортні, імпортні, виробничі, технологічні парки, туристично-рекреаційні, банківські, страхові, митні, транзитні. При цьому деякі з них можуть поєднувати у собі функції, що притаманні різним типам СЕЗ [2, с. 52].

У практиці міжнародного податкового планування активно використовуються податкові особливості та привілеї близько п'ятдесяти країн та територій. Найбільша кількість таких країн та територій знаходиться у Європі та Карибському регіоні. Одним із проявів глобалізації економіки є активізація та еволюція діяльності офшорних фінансових центрів. Здебільшого відносини щодо діяльності офшорів регулюються нормами міжнародного права. Але, на наш погляд, варто чітко визначити національним законодавством вживаних міжнародним правом понять та дефініцій для гармонізації законодавства.

Буквальним перекладом англійського терміну «offshore» є той, що «знаходиться далеко від берега». Основною метою використання офшорного центра – мінімізація оподаткування як у країні здійснення діяльності, так і у країні постійного місцезнаходження підприємства. Подібна мета досягається шляхом законного виведення усіх чи частини доходів, оборотів, майна з під податкової юрисдикції країн з високим рівнем оподаткування.

На сьогоднішній день, українське законодавство не містить визначення поняття офшор у жодному законодавчому акті. Поряд з цим, законодавство з питань оподаткування містить часте посилення на термін «офшорна зона». Так, Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р «Про перелік офшорних зон» [4] містить лише простий їх перелік, залишаючи поза зоною визначення саме правового статусу останніх. Податковий Кодекс України [5] також не дає визначення офшорної зони чи офшору, але деякий час у попередній редакції до 28 грудня 2014 року оперував поняттям «нерезидент, що має офшорний статус», під яким розумів нерезидента, який розташований на території офшорних зон. Чинна редакція Податкового Кодексу України має норму, що відсилає до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 року № 143-р «Про перелік офшорних зон», визначаючи нерезидента особливого статусу.

На наш погляд, подібна невизначеність є прогалиною, та потребує коригування. У науці використовується багато термінів: офшор, офшорна зона, офшорна компанія, офшорна юрисдикція. Ціллю дослідження є визначення саме фінансово-правової категорії офшорної зони, перелік яких визначений Кабінетом Міністрів України. Категорією є наукове поняття, що виражає найбільш загальні властивості та зв'язки явищ дійсності [6, с. 153].

Виходячи із мети та основних мотивів наявності у законодавстві світу категорії офшорна зона, я саме – зменшення податкового тиску, будемо визначати загальні властивості та зв'язки явищ дійсності. При цьому варто зауважити, що офшорні зони у світовій практиці, є всього різновидом вільних економічних зон. Тому, вважаємо за доречне, визначати дефініцію офшорних зон через конструкцію спеціальних (вільних) економічних зон (СЕЗ).

СЕЗ є одним із важливих інструментів інтенсифікації інвестиційного процесу. У світовій практиці існує два шляхи визначення поняття СЕЗ. У першому випадку існує «територіальний підхід», коли СЕЗ розглядають як частину території тієї або іншої країни, на якій встановлюється і діє спеціальний правовий режим, а обов'язковою ознакою, що визначає сутність СЕЗ, є, на думку більшості дослідників, пільговий податковий та митний режими, хоча вони, як правило, на практиці поєднуються з наданням інших пільг, включаючи організаційні, валютні, фінансово-кредитні та ін.

Інший підхід – «режимний». У цьому випадку СЕЗ розглядаються як комплексне підприємство, на якому надані певні переваги при дотриманні визначених вимог [7, с. 24]. На нашу думку, саме остання конструкція є дещо хибною, бо вважати «зоною» лише діяльність підприємства, навіть при

дотриманні ним певних вимог, є некоректним. Думається, територіальний підхід є більш ґрунтовним та виваженим для національного розуміння подібного інституту.

Одним із ранніх термінів, що визначають сутність вільної економічної зони, був «porto franco» - «вільна гавань», якою визначалася частина території, де товари розглядалися як об'єкти, що знаходяться поза межею національної митної системи і тому не підлягають обов'язковому митному контролю й оподаткуванню. Прикладом подібних зон можуть бути італійські Ліворно, Генуя, Венеція. Історії Російської імперії також не була чужою ця, варто згадати про Одесу, Владивосток та Батумі. Однак сьогодні, як ніколи, ідея побудови БЕЗ популярна в усьому світі, хоча далеко не завжди вона себе виправдовує практично. В основі невдач лежать й непослідовність політичних рішень та неточні економічні розрахунки, а у кінцевому результаті – неадекватність правового регулювання СЕЗ, необхідному балансу економічних інтересів [8, с. 53].

Досвід СЕЗ у світі показує на конкретні результати, що залежать від цілей та завдань, що ставляться перед СЕЗ. Найчастіше однією із типових цілей є трансформація правових засобів, що надають найкращий ефект на решту території країни. В результаті чого, послідовним виявляється той факт, що в економічній політиці багатьох країн відбуваються зміни, одними із яких є розповсюдження податкових, інвестиційних та підприємницьких пільг, які знайшли своє запровадження на території СЕЗ. Але треба підкреслити, що основною метою створення СЕЗ завжди повинний бути розвиток саме власної промисловості, сфери послуг, насичення ринку якісним та конкурентно-здатним товаром. У цьому сенсі заслуговує на увагу світовий досвід, що відображає тенденцію на розширення експортно-промислових зон та розширення ринків збуту.

На даному етапі міркування про доцільність СЕЗ та офшорів в Україні, варто виділити два недоліки національного законодавства в сфері правового регулювання СЕЗ. По-перше, це обов'язковість прийняття окремого закону щодо конкретних СЕЗ. По-друге, існування великої кількості органів державної влади, що здійснюють управлінські функції керівництва зоною.

Щодо першого недоліку, то серед наукових поглядів існує багато підходів у вирішенні цього питання [9, с. 51]. З огляду на актуальні процеси децентралізації влади в Україні та необхідність конституційної та адміністративної реформи, вважаємо за доцільне надати органам місцевого самоврядування повноваження щодо ініціювання введення СЕЗ на окремій території та затвердження механізму введення таких зон актами органів виконавчої влади, зокрема Кабінетом Міністрів України. Вирішення ж другої проблеми повинно бути в площині надання більш широких повноважень щодо регулювання окремою зоною органам місцевого самоврядування, з обов'язковістю залишення функцій контролю за центральними органами влади.

Підсумовуючи, думається варто погодитися з висновками міжнародного податкового планування,

що виявляються через механізми одночасного поєднання використання податкових пільг, встановлених національним законодавством за умовою дотримання міжнародних угод про запобігання подвійного оподаткування, а також пільгових режимів оподаткування в офшорних та вільно-економічних зонах.

ЛІТЕРАТУРА

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/#paying-taxes>
2. Таран Л.В. Спеціальний правовий режим підприємницької діяльності в свободних економічних зонах України (комплексне дослідження). – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2004. – 256 с.
3. Сльозко О.О. Відмінність ЗВТ від офшорів: економічні інтереси України в ЄС / О.О.Сльозко //

Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ: Ін-т міжнар. відносин, 2012. – Вип. 109. – Ч. 1. – С. 28-30.

4. Офіційний вісник України. – 2011. – № 14. – С. 62. – Ст. 592. – Код акту 55012/2011.
5. Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Т. 1. – С. 9. – Ст. 3248. – Код акту 53775/2010.
6. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов / Под ред. Н.Ю. Шведовой. – 15-е изд., стереотип. – М., 1984. – С. 240.
7. Кузьменко В.П. Свободные экономические зоны: миф и реальность / В.П. Кузьменко, Л.И. Кузнецова // Экономика предприятия. – 1999. – № 2-3. – С. 24.
8. Задыхайло Д.В. Вопросы совершенствования законодательства о свободных экономических зонах в Украине [Текст] / Д.В. Задыхайло // Проблемы законности. – Вип. 33. – Х., 1998. – С. 53-59.
9. Собакар А. Правове регулювання спеціальних економічних зон в Україні: шляхи удосконалення / А. Собакар // Право України. – № 11. – 2003. – С. 49-53.

УДК [347.471-053.81:316.325](477)

МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Навроцький О. О.,

доцент кафедри економіки та менеджменту
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: У статті здійснюється аналіз правового статусу молодіжних громадських організацій як інститутів громадянського суспільства. Висвітлюються базові принципи, які закладені в основу організації та функціонування молодіжних громадських організацій як учасників найважливіших суспільних відносин на сучасному етапі розвитку державності. Акцентовано увагу на співставленні принципів функціонування громадських організацій з принципами діяльності, якими керуються молодіжні громадські організації. На основі аналізу законодавчої бази діяльності громадських організацій констатується, що у правовому полі України існують недоліки нормативної регламентації діяльності громадських організацій як інститутів громадянського суспільства в цілому, так і молодіжних громадських організацій зокрема.

Ключові слова: громадянське суспільство, інститути громадянського суспільства, громадські об'єднання, молодіжні громадські організації.

Аннотация: В статье проводится анализ правового статуса молодежных общественных организаций как институтов гражданского общества. Освещаются базовые принципы, которые заложены в основу организации и функционирования молодежных общественных организаций как участников важнейших общественных отношений в Украине на современном этапе развития государственности. Акцентировано внимание на сопоставлении принципов функционирования общественных организаций с принципами деятельности, которыми руководствуются молодежные общественные организации. На основе анализа законодательной базы деятельности общественных организаций констатируется, что в правовом поле Украины существуют недостатки нормативной регламентации деятельности общественных организаций как институтов гражданского общества в целом, так и молодежных общественных организаций в частности.

Ключевые слова: гражданское общество, институты гражданского общества, общественные объединения, молодежные общественные организации.

Annotation: The article is an analysis of the legal status of non-governmental organizations of youth as institutions of civil society. It covers the basic principles underlying the organization and functioning of youth NGOs as stakeholders of crucial social relations in Ukraine at the present stage of nation-building. The emphasis is on juxtaposition of the principles of NGOs' functioning which serve as guidelines for non-governmental organizations of youth. By reference to the analysis of legal framework for NGOs functioning it is proved that Ukraine's laws lack regulations on the activity of civil organizations as civil society institutions on the whole and as non-governmental organizations of youth in particular.

Key words: civil society, institutions of civil society, non-governmental associations, non-governmental organizations of youth.

У сучасній Україні відбуваються події, пов'язані з трансформацією найважливіших сфер суспільно-державного життя. Їхньою квінтесенцією є прискорення процесів формування в Україні демократичної та правової державності з

розвиненими інститутами громадянського суспільства. Ці процеси є тривалими і ускладнюються через вплив цілої низки різноманітних факторів, які здебільшого його гальмують. Разом із тим, як стверджує В. О. Каргашкін, тільки вільне суспільство людей, об'єднаних у правову демократичну державу, забезпечує умови для загального дотримання прав своїх членів [1, с. 187]. У зв'язку з цим, варто